

<https://doi.org/10.26565/2524-2547-2024-67-13>
УДК 657.37(477):005.915:006.44.032

Оксана Олександрівна Нестеренко*

доктор економічних наук, професор
o.nesterenko@karazin.ua
<https://orcid.org/0000-0002-9516-0917>

Аліна Юріївна Кизим*

студентка
xa12460968@student.karazin.ua
<https://orcid.org/0009-0000-1472-426X>

* Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна

**НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ТРАНСФОРМАЦІЯ,
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Метою даної статті є ідентифікація ключових напрямів подальшого удосконалення організаційно-методичного та нормативного забезпечення складання та подання українськими підприємствами нефінансової звітності в умовах євроінтеграції. Для досягнення визначеної мети у дослідженні передбачено вирішення наступних завдань: дослідження та наведення характеристик методикам складання нефінансової звітності; розробка алгоритму підготовки, формування і оприлюднення інтегрованої звітності; визначення основних проблем і викликів, які виникають при формуванні звітності за міжнародними стандартами та наведення рекомендацій щодо їх нівелювання. Обґрунтовано, що користувачів обліково-звітної інформації сьогодні цікавлять не лише фінансові показники діяльності підприємств, а й питання сталого розвитку як невід'ємної частини бізнесу, які вимірюються здебільшого нефінансовими показниками, що забезпечується шляхом формування інтегрованої звітності. В роботі доведено, що впровадження інтегрованої звітності в Україні є істотним доказом інтеграції країни у світове та європейське суспільства, оскільки приєднання до Європейського Союзу не тільки вимагає виконання ряду певних критеріїв, але й зобов'язує країну-кандидата до досягнення та збереження певного рівня економічного, соціального та екологічного благополуччя. Розроблено алгоритм підготовки, формування і оприлюднення інтегрованої звітності, на кожному етапі якого зазначено основні функції і завдання, які необхідно вирішувати управлінському апарату. Розкрито особливості формування інтегрованої звітності за міжнародними стандартами Global Reporting Initiative та Sustainability Accounting Standards Board. Наведено характеристику соціологічного опитування щодо розповсюдженості використання стандартів звітності серед провідних компаній. Обґрунтовано механізм спільного використання стандартів GRI та SASB при формуванні звітів зі сталого розвитку, що дозволить отримати комплексну характеристику корпоративної діяльності, в якій буде розкриватися інформація про досягнення цілей сталого розвитку і впорядкована фінансова інформація. Перспективи подальших досліджень в тематиці даної статті пов'язані із напрацюванням механізму підвищення якості та міжнародної порівнянності нефінансової звітності з оцінки внеску корпоративного сектору в досягнення цілей сталого розвитку.

Ключові слова: **інтегрована звітність, євроінтеграція, стандарти звітування, сталий розвиток, нефінансова звітність.**

JEL Classification: C81; F01; M49.

Як цитувати: Нестеренко, О. О., & Кизим, А. Ю. (2024). Нефінансова звітність в контексті євроінтеграції: трансформація, виклики та перспективи. *Соціальна економіка*, 67, 136-145. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2024-67-13>

In cites: Nesterenko, O., & Kyzym, A. (2024). Non-financial reporting in the context of European integration: transformation, challenges and prospects. *Social Economics*, 67, 136-145. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2024-67-13> (In Ukrainian)

Вступ. Впровадження нефінансової звітності в Україні є істотним доказом інтеграції країни у світове та європейське суспільства.

Сучасний український підприємець бажає працювати, підвищувати вартість всіх своїх видів капіталів з урахуванням передових сві-

тових тенденцій. І в той же час до роботи українських підприємств висувається низка вимог як до організації виробництва, так і до організації бухгалтерського обліку, аудиту на підприємстві; діяльність компанії повинна відповідати всім стандартам, у тому числі соціальним, екологічним, етичним та ін.

Все це також викликає потребу в отриманні ширшої інформації від підприємства для того, щоб інвестор мав змогу зрозуміти: як діють фінансові, так і нефінансові чинники на створення вартості, оцінити вплив компанії на навколишнє економічне, природне та соціальне середовище. Формування компанією інтегрованої звітності (ІЗ), як однієї з форм нефінансової звітності, є яскравим свідченням, що вона відповідає сучасним вимогам господарювання; управлінські рішення, які укладають на підприємстві, сприяють сталому розвитку. Звіти, які містять нефінансову інформацію, в багатьох випадках свідчать про ефективне використання всіх ресурсів підприємства, наявності можливості і перспективи щодо подальшого зростання.

Інтегрована звітність формується на українських підприємствах і під час війни. Незважаючи на великі збитки через російську агресію, український бізнес не тільки зберіг свою діяльність, але й адаптувався й почав надалі розвиватися. Зараз у центрі уваги підприємців і соціальна діяльність (допомога населенню, ЗСУ, безпосередньо працівникам), і екологічні заходи. Нова діяльність активізувала і нові управлінські підходи, прийняття нових облікових рішень, спроби здійснення аудиту нефінансової звітності. Враховуючи виклики, які ставляться перед країною на шляху до інтеграції в європейський простір, важливим є впровадження нових підходів до нефінансового звітування. Це включає в себе розширення обсягу інформації про соціальну відповідальність, екологічні ініціативи та ступінь виконання ініціатив зі сталого розвитку та вимагає від вітчизняного бізнесу впровадження європейських директив під час формування нефінансових звітів.

Метою статті є ідентифікація ключових напрямів подальшого удосконалення організаційно-методичного та нормативного забезпечення складання та подання українськими підприємствами нефінансової звітності в умовах євроінтеграції.

Для досягнення визначеної мети у дослідженні передбачено вирішення наступних завдань:

- дослідити та навести характеристику методик складання нефінансової звітності;
- розробити алгоритм підготовки, формування і оприлюднення інтегрованої звітності;
- визначити основні проблеми і ви-

клики, які виникають при формуванні звітності за міжнародними стандартами та навести рекомендації щодо їх нівелювання.

Об'єктом дослідження є процес формування нефінансової звітності у відповідності до вимог міжнародних стандартів та директив.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, організаційно-методичних і практичних положень щодо підходів до нефінансового звітування в умовах євроінтеграції.

Огляд літератури. Еволюція форм звітності та її складових залежить від багатьох чинників: по-перше, імпульс на зміни може бути пов'язаний з появою особливих потреб в інформації окремих користувачів; по-друге, директивні зміни ініціюються внаслідок зміни нормативно-правового забезпечення; по-третє, зовнішні екстерналії макро- та мезорівня, які через зміну діяльності суб'єкта господарювання приводять і до зміни звітних форм.

Проблеми і напрями вдосконалення нефінансової звітності на національному і місцевому рівнях постійно знаходяться у центрі уваги науковців і практиків.

Детально концепцію підзвітності в контексті Директив Європейського Союзу про розкриття нефінансової інформації досліджують М. Ла Торре, М. Блумквіст, А. Сабельфельд та Дж. Дюме (Torre, Blomkvist, Sabelfeld, & Dumay, 2020). Аналізуючи зв'язки між довірою, підзвітністю та бухгалтерським обліком і звітністю, автори акцентують увагу на необхідності вивчення та переосмислення ваги нефінансової інформації та її суттєвості. Автори стверджують, що потрібна більш своєчасна нефінансова інформація, яка розвиває діалог між компаніями, інвесторами, національними регуляторами, ЄС і громадянським суспільством.

В статті А. Монтейро, К. Сепеди та А. Сільва (Monteiro, Serêda, & Silva, 2022) проводиться систематичний огляд літератури, спеціально присвяченої Директиві ЄС у джерелах, індексованих у базі даних WoS. Автори приходять до висновку, що положення Директиви 2014/95/ЄС щодо висвітлення нефінансової інформації спрямовані на те, щоб розкрити інституційний тиск, що стоїть на розвитку нефінансової звітності.

В своїх працях Т. Турзо, Г. Марзі, Ч. Фавіно та С. Терцані (Turzo, Marzi, Favino, & Terzani, 2022) приходять до висновку, що дослідження практик нефінансової звітності значно зросли за останнє десятиліття, переплітаючись з декількома іншими галузями, включаючи ділову етику, фінансовий облік і стратегічний менеджмент. Автори зазначають, що нефінансова звітність є комплексним терміном, який включає кілька форм звітності, зокрема звітність про КСВ, інтегровану

звітність, звітність щодо цілей сталого розвитку, звітність GRI та звітність про викиди парникових газів тощо. І саме відсутність загального стандарту нефінансової звітності призводить до розбіжностей в управлінській практиці звітування по всьому світу.

Ф. Агуадо-Корреа, Х. Вега-Хіменес, Х. Лопес-Хіменес, Н. Паділья-Гаррідо, І. Рабадан-Мартін (Aguado-Correa, Vega-Jiménez, López-Jiménez, Padilla-Garrido, & Rabadán-Martín, 2023) доводять, що нефінансова інформація та її внесок у досягнення кожної Цілі сталого розвитку набувають великого значення в діловому світі, де недостатньо бути економічно стійким, не будучи також стійким з етичної, екологічної та соціальної точок зору. Автори роблять слушний висновок, що основоположними для кращої порівняльності між звітами банківських установ та покращення якості нефінансової звітності буде подальший розвиток спільної нормативної бази.

Серед вітчизняних науковців значний внесок в розробку шляхів адаптації національного законодавства до законодавства ЄС в сфері формування нефінансової звітності здійснили Т. І. Єфименко, А. Г. Ловінська, Я. В. Олійник, Т. А. Бондар, М. В. Кучерява (2017). В своїй роботі автори зробили акцент на нормативно-правовій базі ЄС щодо корпоративної звітності та надали оцінку законодавчих положень у вітчизняному правовому полі щодо її складання.

Серед основних напрямів вдосконалення системи корпоративної звітності, які є актуальними в сучасних умовах, Н. Лоханова (Лоханова, 2014) виокремлює: зміну акцентів в основній цільовій установці складання звітності — від задоволення вимог в інформації державних інститутів до надання усім зацікавленим групам користувачів інформації, значимої для ухвалення рішень; оптимізація складу показників, приведених у звітності; взаємна ув'язка форм звітності і логічне представлення фінансових і не фінансових показників з націленістю на розкриття ключових чинників успіху компанії, об'єктивне відображення основних проблемних зон з орієнтацією на стратегію розвитку фірми. Цілком слушно автор зазначає, що основним напрямом розвитку нефінансової звітності є складання саме Інтегрованого звіту, перевагою якого вбачається системність.

Ідентифікує ключові напрями подальшого удосконалення організаційно-методичного забезпечення складання та подання українськими підприємствами нефінансової звітності за воєнного стану М. В. Кучерява (Кучерява, 2022). Авторка аналізує поточні зміни та ініціативи у законодавстві ЄС у сфері розкриття інформації в нефінансовій звітності; досліджує організаційні заходи по

дання нефінансових звітів підприємствами, котрі закріплені в директивних вимогах ЄС; формулює пропозиції щодо подальшого вдосконалення організаційно-методичного забезпечення складання звітів про управління українськими суб'єктами господарювання.

Таким чином, слід зазначити існуючий значний доробок у розвитку міжнародних стандартів і рекомендацій за даною темою. Але, деякі аспекти, що пов'язані із вирішенням існуючих проблем в методичному, організаційному забезпеченні подальшого розповсюдження нефінансової звітності в Україні в умовах євроінтеграційних викликів, ще залишилися мало дослідженими. Усе це обумовлює актуальність проведеного дослідження.

Методологія дослідження. Методологічним підґрунтям пізнання в дослідженні стало застосування наукових постулатів теорії системного розв'язання проблем формування та функціонування систем нефінансового звітування на мікро- та макрорівнях управління в умовах євроінтеграції. Методи діалектичного та системного аналізу застосовувалися під час дослідження розвитку технологій формування нефінансової звітності під впливом процесів глобалізації та конвергенції; порівняння – при проведенні аналізу вимог міжнародних нормативних актів різного рівня до структури, етапів та набору показників нефінансової звітності; системно-структурний аналіз – для оцінки змістовного наповнення звітів сталого розвитку вітчизняних та зарубіжних підприємств. Економічно-статистичний метод використано при аналізі сучасного стану впровадження нефінансової звітності у світі і в Україні.

Основні результати. Нефінансова звітність характеризує більш якісний рівень надання інформації, що супроводжується отриманням значних переваг для суспільства, стейкхолдерів, самого підприємства. Одним з нових видів корпоративної звітності, яка містить нефінансову інформацію є інтегрована звітність.

Інтегрована звітність ґрунтується на трьох фундаментальних положеннях:

- 1) відображення інформації про шість видів капіталу, які використовує компанія: фінансовий, промисловий, інтелектуальний, людський, соціальний і природний капітали;
- 2) включення характеристик бізнес-моделі компанії, а саме інформації про ресурси, бізнес-процеси, продукцію, що випускається, та формулу прибутку, представлення бізнес-моделі як інструменту створення вартості. Бізнес-модель визначається як «система зміни ресурсів завдяки комерційної діяльності у продукти та результати», які спрямовуються на досягнення стратегічних цілей ор-

ганізації та створення вартості протягом певних періодів¹;

3) відображення інформації про створення вартості компанією в коротко-, середньо-, довгостроковій перспективі. Надання інформації має здійснюватися таким чином, щоб на її основі можна було оцінити створювану бізнесом вартість, що втілюється в усіх перелічених видах капіталу, а не тільки у фінансовому капіталі.

Підприємства обирають форму представлення матеріалів, структуру розділів і параграфів звіту на власний розсуд. Проведений аналіз публікації нефінансових звітів в Україні за період 2018–2021 рр. показав, що найбільшу частку складають звіти про прогрес

(91,5%). Кількість звітів за стандартом GRI значно поступалося (8,5%). Окремий нефінансовий звіт публікувало лише 8,3% підприємства, 13,2% виділяли екологічні і соціальні показники у звичайному фінансовому звіті (Гречко & Очеретяна, 2021).

Інформаційною основою інтегрованої звітності є управлінський облік, оскільки він дає можливість отримати не тільки кількісну, а й якісну інформацію, відобразити її за допомогою фінансових та нефінансових показників за всіма аспектами діяльності організації.

Діяльність щодо підготовки, формування і оприлюднення ІЗ можливо представити у вигляді певного алгоритму (рис. 1).

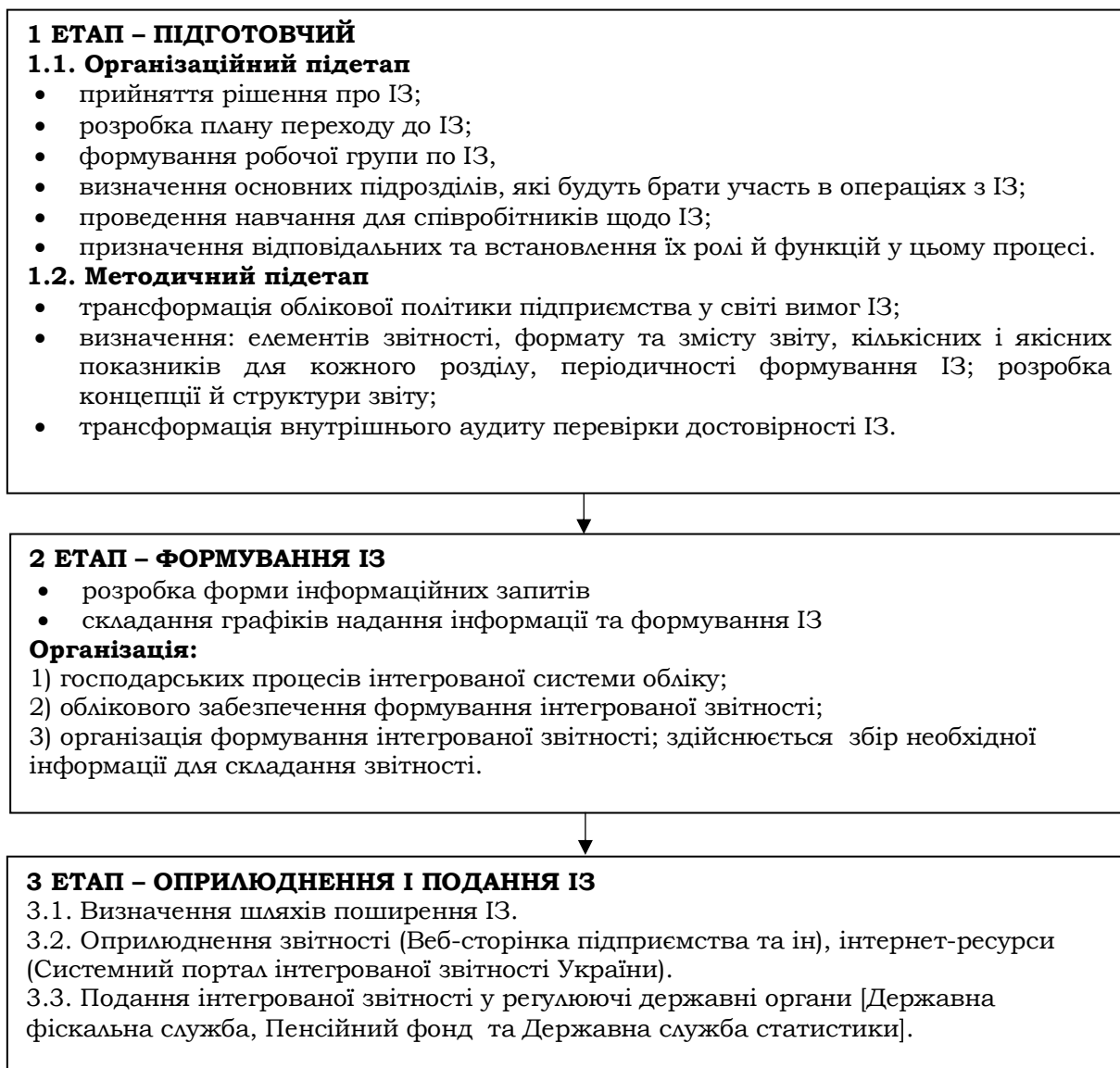

Рис. 1. Алгоритм підготовки, формування і оприлюднення інтегрованої звітності

Fig. 1. Algorithm for preparation, formation and publication of integrated reporting

Джерело: побудовано авторами за даними (Безверхий, 2014; Prodanchuk, Tripak, Hutsalenko, Myskiv, & Shevchuk, 2021)

¹ The International Framework. 2013. 37 p. URL: <https://www.integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf> (дата звернення: 23.01.2024).

На кожному етапі зазначено основні функції і завдання, які необхідно вирішувати управлінському апарату. Слід зазначити, що вирішення багатьох складних організаційних і методичних питань формування і подання ІЗ затрудняється відсутністю стандартів і положень, рекомендацій і настанов, які були б розроблені на наступних рівнях (міжнародному, національному або компанії). Наявність таких документів дозволило б більш ефективно впровадити систему підготовки, формування і оприлюднення ІЗ на підприємстві.

Слід зазначити, що можливо погодитися з думкою Холявка В.З., Лешко Х.С. (Холявка & Лешко, 2021), які зазначали що за думкою багатьох фахівців нефінансові звіти повинні мати однакову назву і структуру. Наявність різних методик складання звітності може слугувати свідченням постійного прагнення до вдосконалення, до пошуку найефективнішого способу формування звітності. Але водночас створює труднощі для порівняння діяльності підприємств у сфері сталого розвитку та корпоративної соціальної відповідальності.

Звіти зі сталого розвитку можливо формувати на основі стандартів «Global Reporting Initiative» (GRI) та «Sustainability Accounting

Standards Board» (SASB). Слід зазначити, що компаніям складно використовувати одночасно стандарти обох організацій через існування відмінностей у підходах до змісту і структури звітів (табл. 1).

Аналіз фахової літератури¹ дозволяє визначити основні проблеми і виклики, які виникають при формуванні звітності за цими стандартами:

- 1) відсутність балансу між релевантністю та повнотою даних;
- 2) неможливість:
 - оцінити корисність і важливість даних, які запитують зацікавлені сторони, що не є інвесторами;
 - розробити звіт, який буде цікавим та інформативним для всіх зацікавлених сторін;
- 3) існування розбіжностей:
 - у підходах до суттєвості звітності. При цьому слід визначити, що перевага надається використанню тільки однієї оцінки;
 - в інтерпретації однакових показників, різних одиниць виміру і т.п., що використовуються у SASB та GRI;
- 4) відсутність зв'язків і координації інформації між стандартами;
- 5) високі витрати, які пов'язані із формуванням і публікацією звітності.

Таблиця 1. Характеристика інтегрованої звітності за міжнародними стандартами

Table 1. Characteristics of integrated reporting according to international standards

Документи	Особливості формування
1	2
Global Reporting Initiative (GRI)	<p>1. GRI використовує більш загальний підхід і ґрунтується на принципах і настановах. Існує 44 наборів стандартів, які забезпечують розкриття універсальної та конкретної інформації для 40-45 секторів з високим рівнем впливу.</p> <p>2. Фокусація на економічному, екологічному та соціальному впливі діяльності компанії, здійснюється у будь-якій організації та галузі.</p> <p>3. GRI містить як основні, так і допоміжні стандарти, що розкривають широке коло питань, які пов'язані зі сталим розвитком, у повній відповідності із міжнародними інструментами, які унормовують питання відповідальної ділової поведінки.</p> <p>4. Добровільність звітності та рекомендації</p>
Sustainability Accounting Standards Board (SASB)	<p>1. SASB використовує галузевий підхід і базується на галузевих стандартах (стандарти для 77 галузей у 11 секторах). Для кожної галузі стандарт визначає, які проблеми сталого розвитку можуть вплинути на фінансові показники та довгострокову вартість компанії.</p> <p>2. Підхід SASB до суттєвості ґрунтується на фінансово-орієнтованому визначенні, яке добре прийняте на ринках капіталу в усьому світі.</p> <p>3. Фокусація переважно на кліматично-інтенсивних секторах.</p> <p>4. Характеризують сукупність ризиків та можливостей, пов'язаних із сталим розвитком, що можуть впливати на фінансовий стан компанії (баланс); операційну діяльність (звіт про фінансові результати), розподіл ризиків (оцінка ринкової вартості, вартість капіталу).</p> <p>5. Інформація, яка представлена в SASB, є обов'язковою для компаній, акції яких котируються на біржах</p>

Джерело: складено авторами за GRI Standards² та SASB Standards³.

¹ A Practical Guide To Sustainability Reporting Using Gri And Sasb Standards. URL: <https://www.globalreporting.org/media/mlkjpnl1/gri-sasb-joint-publication-april-2021.pdf>. (дата звернення: 01.03.2024).

² GRI Standards. URL: <https://www.globalreporting.org/standards/gri-standards-download-center/?g=c38a63d2-625c-4655-a6ab-d84d660fb109> (дата звернення: 01.03.2024).

³ SASB Standards. URL: <https://sasb.org/> (дата звернення: 01.03.2024).

Дослідник М. Хофман¹ зауважив: «Багато обов'язкових і добровільних розкриттів, які сьогодні надають організації, перетворилися на часткові звіти, зосереджені на окремих корпоративних проблемах...». Результатом цього процесу є відсутність широкого та цілісного розуміння стратегії організації, бізнес-моделі, ризиків і можливостей, а також ефективності щодо її стратегічних цілей і методів управління. Надання таких звітів може залишити у інвесторів і стейкхолдерів «більше питань про організацію, ніж відповідей»². Теоретична модель розроблена австралійськими вченими А. Голомі, П. Мюррей та Дж. Сендс припускає, що деякі компанії не формують нефінансову звітність з різних причин, наприклад, через брак необхідних ресурсів (Gholami, Murray, & Sands, 2022).

В той же час, трансформація світової економіки в контексті принципів сталого розвитку, що уособлюють єдність економічного, екологічного та соціального факторів в поетапній, планомірній еволюції людства, обумовлює та актуалізує потребу в абсолютній прозорості господарської діяльності та інтеграції інструментів оцінки досягнення цілей сталого розвитку до системи звітування. Дані заходи як комплексно, так і деталізовано за видами ресурсів, нададуть інформацію всім

стейкголдерам (Крутова & Нестеренко, 2023).

Розкриття інформації про сталий розвиток та оцінки ESG надають додаткову інформацію, що свідчить про те, що було б корисно гармонізувати стандарти розкриття інформації про сталий розвиток у звітності.

Фахівці зазначають, що стандарти GRI мають більш гнучкий підхід до суттєвості. Згідно зі звітами про сталий розвиток KPMG за 2020 рік, із 132 респондентів 39% використовували як GRI, так і SASB³. 96% з 250 найбільших компаній світу звітують про свою діяльність у сфері сталого розвитку. 73% з них використовують для цього стандарти GRI⁴. Слід зазначити, що проведені дослідження Дж. Вейзера, С. Задека довели, що протягом 10 років у підприємств, які здійснюють соціально відповідальну діяльність «чистий прибуток на інвестований капітал вищий на 9,8%, дохід з продажу – на 2,79%, прибуток – на 63,5%», ніж у інших підприємствах (Zadek, Hojensgard, & Raynard, 2000).

Станом на січень 2021 року понад 600 компаній розкривають показники SASB метрики SASB, а понад 1 000 компаній посилаються на SASB у своїх звітах. Щодо масштабів використання стандартів дають представлення дані соціологічного опитування представників провідних компаній (рис. 2).

Рис. 2. Розповсюдженість використання стандартів звітності серед провідних компаній (за даними соціологічного опитування у 2021 р.)

Fig. 2. Prevalence of the use of reporting standards among leading companies (according to sociological survey data in 2021)

Джерело: побудовано авторами за даними соціологічного опитування у 2021 р.⁵

¹ Hoffman M. Deloitte. Integrated reporting: an urgent need and opportunity for transformation. 2022. URL: <https://www.deloitte.com/global/en/services/audit-assurance/perspectives/integrated-reporting.html> (дата звернення: 01.03.2024).

² The International Integrated Reporting. 2022. URL: <https://www.integratedreporting.org/news/the-growing-momentum-for-integrated-reporting-part-1/> (дата звернення: 01.03.2024).

³ KPMG Survey of Sustainability Reporting. 2020. URL: <https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2020/11/the-time-has-come-survey-of-sustainability-reporting.html> (дата звернення: 01.03.2024).

⁴ A Practical Guide To Sustainability Reporting Using Gri And Sasb Standards. URL: <https://www.globalreporting.org/media/mlkjpnl1/gri-sasb-joint-publication-april-2021.pdf> (дата звернення: 01.03.2024).

⁵ A Practical Guide To Sustainability Reporting Using Gri And Sasb Standards. URL: <https://www.globalreporting.org/media/mlkjpnl1/gri-sasb-joint-publication-april-2021.pdf> (дата звернення: 01.03.2024).

Спільне використання стандартів GRI та SASB при формуванні звітів зі сталого розвитку дозволяє отримати комплексну характеристику корпоративної діяльності, в якій буде розкриватися інформація про досягнення цілей сталого розвитку і впорядкована фінансова інформація. Проте, в перспективі є необхідним офіційне об'єднання положень стандартів GRI та SASB в єдиний документ, складання нового єдиного стандарту. У квітні 2021 року Європейська комісія представила перший проект нової Директиви «Щодо корпоративної звітності про сталий розвиток» (CSRD). Цей документ був ухвалений Парламентом ЄС (2022 р.) та замінив діючу раніше Директиву про нефінансову звітність (NFRD)¹.

Основою сталого розвитку є досягнення паритету соціальних, економічних та екологічних цінностей суспільства. Як зазначив німецький вчений Фредерік Вестер: «...людина у своїй поведінці повинна керуватися принципами природної рівноваги з урахуванням взаємодій економічних, соціальних, екологічних і тому подібних факторів з використанням основних принципів біокібернетичної саморегуляції...»².

В сучасних економічних дослідженнях використовується широковідома абревіатура «ESG» (environmental, social, and corporate governance). Тобто інформація про екологічний та соціальний вплив, а також корпоративне управління має розкриватися в нефінансовій звітності, що потребує розробки відповідного обліково-аналітичного забезпечення та адекватних методів й процедур її розкриття. Як цілком слушно зазначають китайські вчені, саме екологічні, соціальні та управлінські аспекти (ESG) за останні два десятиліття перетворилися на важливу етичну конструкцію в сучасній економіці (Hongtao, Honghui, Wenqi, & Huiying, 2023). А на думку Д. Даугард, саме екологічні, соціальні та управлінські інвестиції наразі є найбільшою і найвпливовішою індустрією в бізнесі (Daugaard, 2020).

Результати соціологічного опитування, що було проведено фахівцями CFA Institute в онлайн-режимі, щодо значущості ESG-факторів при реалізації інвестиційної діяльності показали, що понад 73 % респондентів враховували ESG-фактори на основних стадіях прийняття рішення щодо інвестування. Розбивка за факторами мала наступні частки: управлінські фактори

враховували – 64 % опитуваних, екологічні – 50 %, соціальні – 49 %³.

В зарубіжній практиці існує цікавий підхід до класифікації компанії на основі їх рейтингів з екологічних, соціальних і управлінських показників (ESG). Компанії з вищими рейтингами ESG часто відносяться до категорії «хороших», оскільки вони демонструють високий рівень уваги до екологічних стандартів, соціальної відповідальності та ефективного управління. З іншого боку, компанії з нижчими рейтингами ESG можуть бути визнані як «погані», оскільки їх діяльність може не відповідати вимогам сталого розвитку та соціальної відповідальності (Yang, Zhu, & Albitar, 2024). Цей підхід дозволяє інвесторам та зацікавленим сторонам оцінювати ступінь сталості та ризики, пов'язані з діяльністю компаній, і приймати відповідні управлінські рішення на основі цих даних.

На думку Л. Енг, М. Фікру та Т. Вічіцаравонг розкриття інформації про сталий розвиток та оцінка ESG надає додаткові відомості про діяльність будь-якої компанії (Eng, Fikru, & Vichitsarawong). Це свідчить про те, що було б корисно гармонізувати стандарти звітності щодо розкриття інформації про сталий розвиток, з врахуванням показників ESG.

Характеристика звітностей CSRD та ESG представлена у табл. 2.

Незважаючи на існування специфіки у стандартах, можливо погодитися з думкою, що ці підходи «розглядають питання сталості у різних площинах», фахівці виділяють у них «спільні витоки, а й ключові моменти розвитку суспільства мали рівнозначний вплив на них» (Зубкова, Макаренко, Місюня, & Майгурова, 2022). Слід зазначити, що з появою нової Директиви CSRD змінюється перелік питань, за якими потрібно звітувати, з'являються нові напрями для звітування («ставлення до працівників всередині організації», «принципи інклюзивності, рівності та справедливості» і «аспекти створення вартості уздовж постачального ланцюжка» та інше)⁴.

Підприємства, які будуть формувати звіти за CSRD, повинні будуть враховувати майбутні Європейські стандарти звітності про сталий розвиток (ESRS)⁵. Упродовж місяця у 2023 р. відбувалося громадське обговорення даних стандартів і вони були прийняті як делегований регламент. Відповідно до «Директиви про нефінансову звітність» (Non-Financial Reporting Directive)⁶ великі компанії

¹ CSRD and ESG reporting: What you need to know for the first implementation in your company. URL: <https://amana.de/en/article/csrd-and-esg-reporting-what-you-need-to-know--the-first-implementation-in-your-company.html> (дата звернення: 01.03.2024).

² Vester F. Denken, Lernen, Vergessen. Munchen : dtv, 1997. 286 p.

³ Environmental, Social and Governance (ESG) Survey. CFA Institute, 2015. 19 p.

⁴ Костюк І. ESG-звітність під час війни: чому важливо продовжувати. 2023. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/sistematizacia-biznes-procesiv/esg-zvitnist-pid-cas-vijni-comu-vazливо-prodovzuvati> (дата звернення: 01.03.2024).

⁵ Corporate sustainability reporting. URL: https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en (дата звернення: 01.03.2024).

⁶ Non-Financial Reporting Directive (NFRD). URL: <https://plana.earth/policy/non-financial-reporting-directive-nfrd> (дата звернення: 01.03.2024).

повинні публікувати інформацію, яка пов'язана з наступними аспектами: «екологія»; «соціальні питання та відношення до працівників»; «дотримання і стан прав людини»; «діяльність по боротьбі з корупцією та хабарництвом».

Слід зазначити, що має місце неповна відповідність вимог МСІЗ та Директиви ЄС 2013/34/ЄС («Звіт про управління», «Звіт про корпоративне управління»). Особливо це стосується нерозкриття у Звіті про управління наступних елементів, які містяться в ІЗ: «Бізнес-модель», «Основні принципи підготовки та презентації», «Ризики і можливості», «Стратегія і розподіл ресурсів» та інше. Це дозволяє зробити висновок, що ІЗ містить більше важливої інформації, ніж звіти про управління. Якщо підприємства не подають інформацію щодо одного з цих напрямів, виникає необхідність надання пояснень цьому.

Висновки. Підсумовуючи результати проведеного вище дослідження, можна зробити наступні висновки: Євроінтеграційні процеси, які відбуваються в Україні, потребують постійного вдосконалення національної звітності. Впровадження інтегрованої звітності виступає як один із ефективних напрямів такого вдосконалення.

Обов'язковість формування звітності

пов'язана із діяльністю урядів багатьох країн. Так, уряди європейських країн прийняли рішення про обов'язковість формування нефінансової звітності для всіх або окремих за розмірами компаній. Наприклад, законодавство Швеції зобов'язує всі державні компанії формувати звіти про свої екологічну, економічну та соціальну політики. Обов'язково соціальну звітність складають усі компанії, зареєстровані на біржах Франції та Великобританії. Польща інтегрувала корпоративну соціальну відповідальність (КСВ) у національні стратегічні документи.

Набуття чинності з 2023 р. «Директиви щодо корпоративної звітності про сталий розвиток» призведе до збільшення компаній, які будуть формувати таку звітність. Звіти компаній повинні вже виконуватися відповідно до Європейських стандартів звітності про сталий розвиток (ESRS). Все це вимагає здійснювати активну діяльність щодо впровадження ІЗ в Україні.

Перспективи подальших досліджень пов'язані із напрацювання механізму підвищення якості та міжнародної порівнянності нефінансової звітності з оцінки внеску корпоративного сектору в досягнення цілей сталого розвитку.

Таблиця 2. Характеристика звітностей CSRD та ESG
Table 2. Characteristics of CSRD and ESG reporting

Документи	Особливості формування
«Директива щодо корпоративної звітності про сталий розвиток» (CSRD)	<p>1. Обов'язковість формування звітності для всіх підприємств, які діють на ринку капіталу.</p> <p>З 01.01.2025 р. складають підприємства (з чисельністю понад 250 працівників у середньому за рік; загальною сумою балансу понад 20 мільйонів євро; оборотом – понад 40 мільйонів євро).</p> <p>З 01.02.2026 р. – всі малі і середні підприємства, орієнтовані на ринок капіталу (чисельність понад 10 працівників; загальний баланс – понад 350 000 євро; оборот – понад 700 000 євро).</p> <p>З 01.01.2028 р. вимоги до звітності поширюються на неєвропейські компанії, якщо вони мають чистий оборот понад 150 мільйонів євро в ЄС і мають там принаймні 1 дочірню компанію або філію.</p> <p>2. Надається доступ до інформації щодо впливу підприємств на людей і навколишнє середовище.</p> <p>3. Вимагається підтвердження наданої інформації про сталий розвиток, надається цифрова таксономія інформації про сталий розвиток</p>
«Екологічне, соціальне та корпоративне управління» (ESG).	<p>1. Характеризується залучення підприємства до вирішення екологічних, соціальних та управлінських проблем.</p> <p>2. Враховується структура корпоративного управління підприємства, оцінка впливу її діяльності на екологічні та соціальні процеси.</p> <p>3. Підприємство, яке дотримується стандарту здійснює управління ризиками, більш конкурентоздатне у перспективі</p>

Джерело: складено авторами за матеріалами¹

¹ CSRD and ESG reporting: What you need to know for the first implementation in your company. URL: <https://amana.de/en/article/csr-and-esg-reporting-what-you-need-to-know--the-first-implementation-in-your-company.html> (дата звернення: 01.03.2024).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Torre M., Blomkvist M., Sabelfeld L., Dumay J. Rebuilding trust: sustainability and non-financial reporting and the European Union regulation. *Meditari Accountancy Research*. 2020. DOI: <https://doi.org/10.1108/MEDAR-06-2020-0914>
2. Monteiro A., Cepêda C., Silva A. EU Non-Financial Reporting Research. *International Journal of Financial, Accounting, and Management*. 2022. Vol 4, No 3. Pp. 335-348. DOI: <https://doi.org/10.35912/ijfam.v4i3.1179>
3. Turzo T., Marzi G., Favino C., Terzani S. Non-financial reporting research and practice: Lessons from the last decade. *Journal of Cleaner Production*. 2022. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.131154>
4. Aguado-Correa F., Vega-Jiménez J., López-Jiménez J., Padilla-Garrido N., Rabadán-Martín I. Evaluation of non-financial information and its contribution to advancing the sustainable development goals within the Spanish banking sector. *European Research on Management and Business Economics*. 2023. Volume 29, Issue 1. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.iedeen.2022.100211>
5. Єфименко Т. І., Ловінська А. Г., Олійник Я. В., Бондар Т. А., Кучерява М. В. Запровадження нефінансової звітності в контексті імплементації в Україні законодавства ЄС: монографія. Державна навчально-наукова установа «Академія фінансового управління», 2017. 293 с.
6. Лоханова Н. О. Корпоративна звітність в Україні і світі в контексті євроінтеграції – вимоги інвесторів, проблеми, перспективи. *Економіка та держава*. 2014. № 10. С. 6–10.
7. Кучерява М. В. Організаційно-методичні аспекти нефінансового звітування підприємств в Україні в умовах воєнного стану. *Фінанси України*. 2022. № 5. С. 115-128. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2022.05.115>
8. Гречко А. В., Очеретяна О. В. Нефінансова звітність як інструмент підвищення інвестиційної привабливості підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-38>
9. Безверхий К. В. Методичні засади формування інтегрованої звітності підприємства. *Облік і фінанси*. 2014. № 3(65). С. 8–14.
10. Prodanchuk E., Tripak M., Hutsalenko L., Myskiv L., Shevchuk N. Organization aspects of the integrated reporting formation. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2021. № 5(40). С. 110–119. URL: [https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3555/3351_\(дата_звернення:_01.03.2024\)](https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3555/3351_(дата_звернення:_01.03.2024)).
11. Холявка В. З., Лешко Х. С. Аналіз нефінансових звітів корпоративної соціальної відповідальності у сфері туризму. *Вчені записки Університету «КРОК»*, 2021. № 1(61). С. 163-168. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-61-163-168>
12. Крутова А. С., Нестеренко О. О. Обліково-аналітичне забезпечення оцінювання впливу війни на досягнення цілей сталого розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023, № 3. С. 7-16. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-318-3-1>
13. Zadek S., Hojensgard N., Raynard P. The New Economy of Corporate Citizenship. Published by The Copenhagen Centre, Copenhagen, 2000. 305 p.
14. Vester F. Denken, Lernen, Vergessen. Munchen : dtv, 1997. 286 p.
15. Hongtao S., Honghui L., Wenqi H., Huiying W. ESG in China: A review of practice and research, and future research avenues. *China Journal of Accounting Research*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cjar.2023.100325>
16. Daugaard D. Emerging new themes in environmental, social and governance investing: a systematic literature review. *Accounting & Finance*. 2020. DOI: <https://doi.org/10.1111/acfi.12479>
17. Yang C., Zhu C., Albitar K. ESG ratings and green innovation: A U-shaped journey towards sustainable development. *Business Strategy and the Environment*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1002/bse.3692>
18. Gholami A., Murray P., Sands J. Environmental, Social, Governance & Financial Performance Disclosure for Large Firms: Is This Different for SME Firms? *Sustainability*. 2022. DOI: <https://doi.org/10.3390/su14106019>
19. Eng L., Fikru M., Vichitsarawong T. Comparing the informativeness of sustainability disclosures versus ESG disclosure ratings. *Sustainability accounting, management and policy journal*. 2022. Vol. 13, Issue 2. Pp. 494-518. DOI: <https://doi.org/10.1108/SAMPJ-03-2021-0095>
20. Зубкова А. Б., Макаренко А. Б., Місюня Р. М., Майгурова Д. С. Вибір між сталим розвитком та корпоративною соціальною відповідальністю у міжнародному бізнесі. *Науковий Вісник Одеського національного економічного університету*. 2022. № 292–293. С. 81-93. DOI: [10.32680/2409-9260-2022-3-4-292-293-81-93](https://doi.org/10.32680/2409-9260-2022-3-4-292-293-81-93)

Стаття надійшла до редакції 02.03.2024 р.

Стаття рекомендована до друку 13.05.2024 р.

Oksana Nesterenko*, D.Sc. (Economics), Professor
o.nesterenko@karazin.ua
<https://orcid.org/0000-0002-9516-0917>

Alina Kyzym*, Student
xa12460968@student.karazin.ua
<https://orcid.org/0009-0000-1472-426X>

* V.N. Karazin Kharkiv National University, 4, Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine

NON-FINANCIAL REPORTING IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION: TRANSFORMATION, CHALLENGES AND PROSPECTS

Abstract. The purpose of this article is to identify the key areas for further improvement of the organizational, methodological and regulatory support for the preparation and submission of non-financial reporting by Ukrainian enterprises in the context of European integration. To achieve this goal, the study provides for the solution of the following tasks: research and characterization of the methods of preparation of non-financial reporting; development of an algorithm for preparation, formation and disclosure of integrated reporting; identification of the main problems and challenges arising in the preparation of reporting in accordance with international standards and recommendations for their leveling. It is substantiated that users of accounting and reporting information

today are interested not only in financial performance indicators of enterprises, but also in sustainable development as an integral part of business, which is measured mainly by non-financial indicators, which is ensured by the formation of integrated reporting. The paper proves that the introduction of integrated reporting in Ukraine is an essential proof of the country's integration into the global and European society, since joining the European Union not only requires fulfillment of a number of certain criteria, but also obliges the candidate country to achieve and maintain a certain level of economic, social and environmental well-being. The author develops an algorithm for preparation, formation and disclosure of integrated reporting, at each stage of which the main functions and tasks to be solved by the management apparatus are indicated. The features of the formation of integrated reporting according to the international standards of the Global Reporting Initiative and the Sustainability Accounting Standards Board are disclosed. The characteristics of a sociological survey on the prevalence of the use of reporting standards among leading companies are presented. The mechanism of joint use of GRI and SASB standards in the formation of sustainability reports is substantiated, which will allow obtaining a comprehensive characterization of corporate activities, which will disclose information on the achievement of sustainable development goals and organized financial information. Prospects for further research in the subject matter of this article are related to the development of a mechanism for improving the quality and international comparability of non-financial reporting to assess the contribution of the corporate sector to the achievement of sustainable development goals.

Keywords: Integrated Reporting, European Integration, Reporting Standards, Sustainable Development, Non-Financial Reporting.

JEL Classification: C81; F01; M49.

REFERENCES

1. Torre, M., Blomkvist, M., Sabelfeld, L., & Dumay, J. (2020). Rebuilding trust: sustainability and non-financial reporting and the European Union regulation. *Meditari Accountancy Research*. doi: <https://doi.org/10.1108/MEDAR-06-2020-0914>
2. Monteiro, A., Cepêda, C., & Silva, A. (2022). EU Non-Financial Reporting Research. *International Journal of Financial, Accounting, and Management*, 4, 3, 335-348. doi: <https://doi.org/10.35912/ijfam.v4i3.1179>
3. Turzo, T., Marzi, G., Favino, C., & Terzani, S. (2022). Non-financial reporting research and practice: Lessons from the last decade. *Journal of Cleaner Production*. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.131154>
4. Aguado-Correa, F., Vega-Jiménez, J., López-Jiménez, J., Padilla-Garrido, N., & Rabadán-Martín, I. (2023). Evaluation of non-financial information and its contribution to advancing the sustainable development goals within the Spanish banking sector. *European Research on Management and Business Economics*, 29, 1. doi: <https://doi.org/10.1016/j.iedeen.2022.100211>
5. Yefimenko, T. I., Lovinska, L. G., Oliynyk, Y. V., Bondar, T. A., & Kucheryava, M. V. (2017). *Introduction of non-financial reporting in the context of implementation of EU legislation in Ukraine*. State Educational and Scientific Institution "Academy of Financial Management". (in Ukrainian)
6. Lokhanova, N. O. (2014). Corporate reporting in Ukraine and the world in the context of European integration – investor requirements, problems, prospects. *Economy and the state*, 6–10. (in Ukrainian)
7. Kucheryava, M. V. (2022). Organizational and methodological aspects of non-financial reporting of enterprises in Ukraine under martial law. *Finances of Ukraine*, 5, 115-128. doi: <https://doi.org/10.33763/finukr2022.05.115> (in Ukrainian)
8. Grechko, A. V., & Ocheretyana, O. V. (2021). Non-financial reporting as a tool for increasing the investment attractiveness of the enterprise. *Economy and society*, 25. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-38> (in Ukrainian)
9. Bezverkhy, K. V. (2014). Methodological principles of the formation of integrated enterprise reporting. *Accounting and finance*, 3(65), 8–14. (in Ukrainian)
10. Prodanchuk, E., Tripak, M., Hutsalenko, L., Myskiv, L., & Shevchuk, N. (2021). Organization aspects of the integrated reporting formation. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 5(40), 110–119. Retrieved from <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3555/3351>
11. Kholiyavka, V. Z., & Leshko, H. S. (2021). Analysis of non-financial reports of corporate social responsibility in the field of tourism. *Scientific notes of the "KROK" University*, 1(61), 163-168. doi: 10.31732/2663-2209-2021-61-163-168 (in Ukrainian)
12. Krutova, A. S., & Nesterenko, O. O. (2023). Accounting and analytical support for assessing the impact of war on the achievement of sustainable development goals. *Bulletin of the Khmelnytskyi National University*, 3, 7-16. doi: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-318-3-1> (in Ukrainian)
13. Zadek, S., Hojensgard, N., & Raynard, P. (2000). *The New Economy of Corporate Citizenship*. Copenhagen.
14. Vester, F. (1997). *Denken, Lernen, Vergessen*. Munchen.
15. Hongtao, S., Honghui, L., Wenqi, H., & Huiying, W. (2023). ESG in China: A review of practice and research, and future research avenues. *China Journal of Accounting Research*. doi: <https://doi.org/10.1016/j.cjar.2023.100325>
16. Daugaard, D. (2020). Emerging new themes in environmental, social and governance investing: a systematic literature review. *Accounting & Finance*. doi: <https://doi.org/10.1111/acfi.12479>
17. Yang, C., Zhu, C., & Albitar, K. (2024). ESG ratings and green innovation: A U-shaped journey towards sustainable development. *Business Strategy and the Environment*. doi: <https://doi.org/10.1002/bse.3692>
18. Gholami, A., Murray, P., & Sands, J. (2022). Environmental, Social, Governance & Financial Performance Disclosure for Large Firms: Is This Different for SME Firms? *Sustainability*. doi: <https://doi.org/10.3390/su14106019>
19. Eng, L., Fikru, M., & Vichitsarawong, T. Comparing the informativeness of sustainability disclosures versus ESG disclosure ratings. *Sustainability accounting, management and policy journal*, 13, 2, 494-518. doi: 10.1108/SAMPJ-03-2021-0095
20. Zubkova, A. B., Makarenko, A. B., Misyunya, R. M., & Maigurova, D. S. (2022). The choice between sustainable development and corporate social responsibility in international business. *Scientific Bulletin of Odessa National Economic University*, 292–293, 81-93. doi: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2022-3-4-292-293-81-93> (in Ukrainian)

The article was received by the editors 02.03.2024.

The article is recommended for printing 13.05.2024.